

มรดกธรรม

“เมื่อ 3 สิ่งนี้ทำงานแล้ว ยังมีลูกน้อง
อีก 16 สิ่ง ที่เรียกว่า อุปกิเลส ตามมาอีกด้วย
ไม่ว่าจะเป็น การทำให้ไม่ละอายต่อบาป โดย



‘จิตตกรรมเล่าเรื่องจิตตนคร’ บทพระนิพนธ์ในสมเด็จพระสังฆราช

“ตอนที่สเก็ตซ์ภาพแล้วนำไปขอประทานอนุญาตจาก
พระเลขาณุกรสมเด็จฯพระสังฆราชซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับ
พระองค์ท่านให้ตรวจดูก็ล้นอยู่ในใจว่าจะผ่านหรือไม่
เพราะลายเส้นและวิธีคิดสมัยใหม่มาก เมื่อดูภาพแล้วพระ
เลขาฯ ก็ถอนหายใจเล็กน้อย แล้วกล่าวกับอาตมาว่า เกิด
เสียที่ พอได้รับหนังสือประทานอนุญาต อาตมาก็ลงมือจัด
ทำทันที”



พระธีรโพธิ์ กิกขุ



จะแสดงอาการหงุดหงิดออกมาทันทีที่ผม

นึกถึงว่า ในคัมภีร์โยคีงานมอเดิร์นไซค์ต้อง

“จิตตกรรมเล่าเรื่องจิตตนคร”

ธรรมะนิยายภาพ บทพระนิพนธ์
ในสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริ
ณายก คือ มรดกธรรมที่กล่าวถึงความสำคัญ
ของจิตหรือใจที่มีต่อความสุข ความทุกข์ ใน
ชีวิตคน เพื่อสื่อให้มนุษย์ได้รู้จักตน รู้จักใจ
นำไปสู่การประพฤติดี ประพฤติชอบ ในรูป
แบบของ “นิยายภาพ”

พระธีรโพธิ ภิกขุ หรือ พระธีระ
พันธ์ ลอไพบุลย์ ผู้นำบทพระนิพนธ์ใน
สมเด็จพระสังฆราชเรื่องจิตตนครมาถ่ายทอด
ในรูปแบบนิยายภาพ บอกเล่าว่า
อาตมาได้รับโอกาสให้เป็นผู้วาดภาพเหมือน
สีน้ำจัดทำเป็นโปสเตอร์แจก ซึ่งจะเป็พระ
ประวัติของสมเด็จพระสังฆราชและได้
หนังสือประทานอนุญาตให้เป็นผู้เขียนภาพ
ประกอบพระประวัติของพระองค์ท่าน

“ก่อนที่จะวาดภาพอาตมาจะต้อง
ศึกษาพระประวัติด้านต่าง ๆ ของพระองค์
ท่าน เพราะพระองค์ท่านกับอาตมาไม่เคย
รู้จักกันมาก่อน โดยสิ่งหนึ่งที่สนใจ คือ พระ
นิพนธ์ อ่านไปเรื่อย ๆ จนไปเจออยู่เรื่องหนึ่ง
ที่ไม่เหมือนเรื่องอื่น คือ จิตตนคร ซึ่งเป็น
นิยายที่พระนิพนธ์แบบบุคลาธิษฐาน คือ มี
การสร้างตัวละครขึ้นมา ทรงพระนิพนธ์เรื่อง
นี้ขึ้นมาเนื่องจาก เมื่อปี พ.ศ. 2511 ได้รับ
พระราชปรารภจากสมเด็จพระศรีนคริน
ทราบรมราชชนนีว่ายากให้สมเด็จพระสังฆ
ราชจัดรายการวิทยุ อ.ส. พระราชวังดุสิต
ประจำวันอาทิตย์ ซึ่งขณะนั้นพระองค์ท่าน
ดำรงสมณศักดิ์ที่พระศาสนโสภณ ซึ่งแปลว่า
ผู้งามของศาสนา”

พระองค์ท่านทรงตอบรับโดยใช้ชื่อ
รายการว่า “การบริหารจิตสำหรับผู้ใหญ่”
เป็นการเทศน์ให้ผู้บริหาร ข้าราชการระดับสูง
ทั้งหลายฟัง เมื่อต้องไปบริหารงานบ้านเมือง
จะต้องบริหารจิตตัวเองให้ดีกว่าก่อน เหมือน
เป็นการขัดเกลาจิตใจผู้ที่ได้ฟัง เมื่อพระองค์
ท่านทรงจัดรายการวิทยุอยู่ประมาณปีกว่า ๆ
คงเห็นว่าการดำเนินเรื่องเริ่มซ้ำ ๆ แล้ว จึง
พระนิพนธ์เรื่องจิตตนครขึ้น เมื่อปี พ.ศ.
2513

วันแรกของการจัดรายการวิทยุเพื่อ

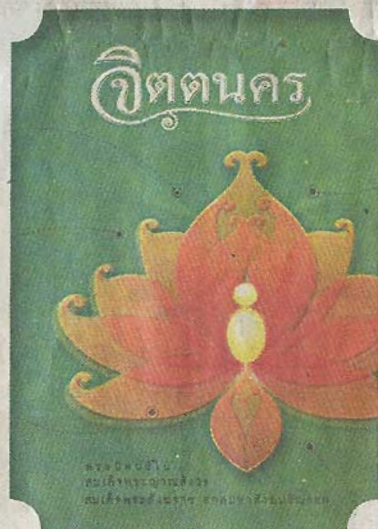
วันแรกของการจัดรายการวิทยุเพื่อพูดถึงจิตตนคร พระองค์ท่านได้กล่าวไว้ว่า จิตตนครเหมือนดินแดนลับแล จิตตนครคนจะเดินไปไม่ถึง อยู่ไม่ไกล ไม่กว้างแล้วก็ไม่แคบ แต่ถ้ามึง ๆ หลับตาลงก็จะเห็นจิตตนครเอง โดยพระองค์ท่านถอดความมาจากพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้าที่ว่า “พึงกันจิตด้วยนคร”

จิตของคนเราสามารถที่จะฟุ้งซ่านได้ ถ้าเราจะกันจิตด้วยนครต้องสร้างกำแพงขึ้นมาและจะต้องมีผู้บริหารจิต โดยพระองค์ท่านทรงอุปมา “กาย” ของมนุษย์เป็นเมืองหนึ่งชื่อว่า “จิตตนคร” มีพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งก็คือ พระเจ้าจิตราช ภายในเมืองมีทางเข้า-ออก 6 ทางด้วยกัน เปรียบก็คือ ตา หู จมูก ปาก และกาย โดยพระองค์ท่านจะเว้น กายไว้ให้เป็นที่อยู่ของพระเจ้าจิตราช

“ในเมืองทุกเมืองจะมีผู้บริหารเมือง หรือที่ปรึกษาเจ้าเมือง อย่างในปัจจุบัณก็คือ ฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล แต่ในพระนิพนธ์ไม่ได้เรียกเช่นนั้น แต่เรียกว่า ฝ่าย สมุทัย กับฝ่าย บารมี โดยฝ่ายสมุทัย ซึ่งทุกคนรู้จัก

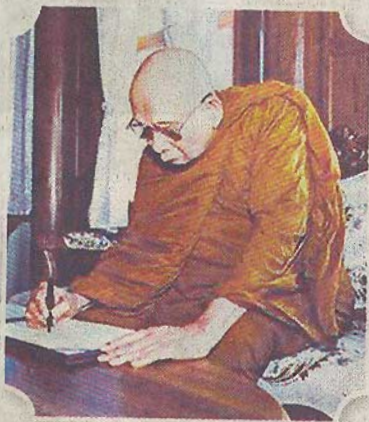


กันดีว่า คือ ดันเหตุแห่งทุกข์ แต่สมุทัย โอ้อวดตัวเองว่า ไม่ใช่ แต่ฉันทันเป็นเหตุของความสุข ที่เธอมีรถ มีบ้าน มีทรัพย์สินเงินทอง มีทุกสิ่งทุกอย่างก็เพราะฉันทันเป็นคนบันดาล ส่วนฝ่ายบารมีจะคอยห้ามปราม ดักเตือนไม่ให้ทำในสิ่งไม่ดี ก็กระชับกับพระเจ้าจิตราชว่า ไม่จริง ความสุขเหล่านั้นสุดท้ายก็จะทุกข์ ไม่ใช่สุขที่แท้จริง โดยสมุทัยจะมีทหารเอก ชื่อว่า โลโก โมโห และโทโส ส่วนบารมีต้องเตรียมที่จะต่อสู้กับ



สมุทัยก็จะมีขุนพล คือ คีล หิริ และโอตตัปปะ”

พระนิพนธ์เรื่องจิตตนคร เป็นการยก ระดับจิตเพื่อให้เข้าใจจิตตัวเองว่า ถ้าเราจะโกรธ 1 ครั้ง รู้ไหมว่าจะอะไรเป็นเหตุทำให้เราโกรธบ้าง เพราะจริง ๆ แล้ว ความโกรธที่เกิดขึ้นมานั้นมาจากข้างใน ซึ่งก็คือ จิต ของเรานั่นเอง เช่น มีเส้นผมหล่นลงมาจากหัว เราจะบ่นว่า ทำไมผมหล่นมาบ่อยก็จะหงุดหงิด



ในการหุดหิดนั้นถูกซ่อนไว้ด้วยอะไรบางอย่าง เริ่มจากโทโส ซึ่งก็คือ ความโกรธ ความฉุนเฉียว ทำให้เริ่มหุดหิดเพราะอารมณ์ เพราะอำนาจ จากนั้นก็จะเกิดความโลภ หรือ โลภโก ซึ่งก็คือ กลัวคนจะไม่รัก กลัวคนเห็นว่าฉันไม่สวย ฉันไม่หล่อ รวมทั้ง เกิดโมโห ในที่นี้หมายถึง การลุ่มหลง คือ หลงตัวเองคิดว่าถ้าฉันไม่หล่นลงมาฉันก็จะสวย

“เมื่อ 3 สิ่งนี้ทำงานแล้ว ยังมีลูกน้องอีก 16 สิ่ง ที่เรียกว่า อุปกิเลส ตามมาอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็น การทำให้ไม่ละอายต่อบาป โดย

พระสังฆราชซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับพระองค์ท่านให้ตรวจดูก็ดูอยู่ในใจว่าจะผ่านหรือไม่เพราะลายเส้นและวิธีคิดสมัยใหม่มาก เมื่อดูภาพแล้วพระเลขาฯ ก็ถอนหายใจเล็กน้อย แล้วกล่าวกับอาตมาว่า เกิดเสียที่ พอได้รับหนังสือประทานอนุญาต อาตมาก็ถึงมือจัดทำทันที”

ลักษณะนิยายภาพที่อาตมาวาดนั้น ตั้งใจจะให้ละม้ายคล้ายกับเกม กล้ายกับภาพยนตร์ในต่างประเทศที่เป็นแนวแฟนตาซี เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ที่ยกย่องความศานใจว่า หนังสืออะไรหรือเกมอะไรเพื่อที่จะได้เข้าถึงเยาวชนได้ง่ายขึ้น โดยให้



จะแสดงอาการหุดหิดออกมาทันทีที่ล้มหล่นลงมา นี่เป็นส่วนหนึ่งของพระนิพนธ์เรื่องจิตตคณครที่เล่าเรื่องได้ละเอียดและลึกซึ้งมาก”

หลังจากที่อาตมาได้รับประทานอนุญาตให้ทำจึงมีแนวคิดในการออกแบบที่ว่า คนรุ่นใหม่ น่าจะได้เห็นภาพแบบใหม่ๆ เพื่อให้ใกล้ชิดกับเยาวชนคนรุ่นใหม่ โดยคำว่า เยาวชนของอาตมาไม่ได้หมายถึง เด็ก แต่หมายถึง ผู้เป็นเยาวชนของศาสนา ซึ่งก็คือ คนในทุก ๆ วัย ที่ยังเยาว์ยังเขลา จึงจะต้องได้เรียนรู้ธรรมะของพระองค์ท่าน โดยใช้หนังสือนิยายภาพ เรื่อง จิตตคณครเล่าเรื่องจิตตคณคร เป็นสื่อ โดย จิตตคณคร คำนี้ แปลว่า การทำงานของจิตของคนนี้ซึ่งหมายถึงอาตมากำลังเล่าเรื่องที่อยู่ในจิตตคณคร เพราะอาตมาไม่บังอาจไปเปลี่ยนเรื่องของพระองค์ท่าน แต่อาตมากำลังนำเรื่องที่พระองค์ท่านพระนิพนธ์ไว้มาเล่าในรูปแบบธรรมะนิยายภาพ โดยใช้ภาพเป็นตัวเดินเรื่อง

“ตอนที่สเก็ตซ์ภาพแล้วนำไปขอประทานอนุญาตจากพระเลขาฯ การสมเด็จ

นึกถึงว่า ในฉบับมีโคโยตี งานมอเตอริซซ์ต้อง มีพรดี ถ้ารับธรรมะนั้น นิยายภาพก็จะ เป็นพรดีทางธรรมซึ่งจะเป็นตัวดึงดูดคน

“อาตมาตั้งใจจะทำโลกกียะ ซึ่งแปลว่า ยังเกี่ยวข้องกับโลก เรื่องของโลก ให้เป็นโลกุตระ แปลว่า พ้นโลก อยู่เหนือวิสัยของโลก ให้ได้ ในรูปแบบของลายเส้นรวมความมากกว่า 200 หน้า เมื่อเปิดหน้าแรก ๆ จะมีตัวอักษรเพียง 2-4 บรรทัด พอเกินไปครึ่งเล่มจะเพิ่มเป็น 12-14-20 บรรทัด ตามลำดับ โดยหน้าสุดท้ายจะเขียนเต็มหน้าสรุปจบสู่แดนเกษม โดยมีเนื้อหาที่ครบถ้วนไม่คิดเขียนไปจากต้นฉบับ”

พระธีรโพธิ์ กล่าวคำว่า จิตตคณครสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของคนเราได้ง่ายมาก เช่น อย่างที่ยกตัวอย่างไป เมื่อผมหล่นลงมาปิดหน้าเราไม่ใช่ทำให้เราไม่สวยเพียงแค่ว่าเราหิบบวมกลับขึ้นไปไว้ที่เดิมหรือหาอะไรติดไว้ไม่ให้ตกลงมาอีกก็เท่านั้นคนที่เห็นไม่ได้รู้สึกว่าเราหน้าตาไม่ดีแต่เรากลับไปเองว่าผมที่หล่นลงมาทำให้เราดูไม่ดี ฉะนั้น เราต้องรู้จักยกระดับจิตใจของเราไว้ ยกจิตของตัวเราให้โผล่พ้นน้ำขึ้นมาเสียก่อน

เปรียบเหมือนกับดอกบัวที่งอกออกมาแล้ว
ก็ต้องพยายามหนีโคลนตมโผล่พ้นน้ำขึ้นมา
ให้ได้

“เชกเช่นเมื่อเราไปตัดดอกไม้มา
จากในสวน สิ่งที่ต้องทำต่อ คือ ตกแต่งให้
เหมาะสมว่าจะจัดเป็นช่อในงานมงคลควร
จะทำอย่างไร หรือจะไปอยู่หน้าองค์พระ
ปฏิมาจะจัดแบบใด ก็เช่นเดียวกันกับจิตที่
จะต้องเลือกปรับให้เหมาะกับสิ่งที่เราจะไป
สิ่งที่เราจะเป็น ซึ่งก็คือ การบำบัดจิต บำรุง
จิต กำหนดจิต การให้ความรู้กับจิตเพื่อให้
เกิดความเหมาะสมและถูกต้อง เช่น เข้าวัด
จะมาเดินร้องเพลงก็ไม่สมควร ไปผับจะไป
นั่งสวดมนต์ก็ไม่เหมาะสม โดยจะต้อง
กำหนดจิตของเราอย่าให้แกว่งมาก เราต้อง
เลือกที่ใดจะทำให้จิตเราไม่สะอาด ไม่ยก
ระดับจิตไปในทางที่ดี ที่ควร ก็อย่าไป ให้
หลีกเลียงเสีย จิตดูแลไม่ยากเพียงแต่ต้อง
หมั่นระวัง”

การทำงานนิยายภาพในครั้งนี้สิ่งที่
ยาก คือ การคัดลอกใจลงมือทำเพราะกลัวผิด
ทั้ง ๆ ที่อ่านจบไปแล้ว 2-3 รอบ จินตนาการ
ก็เริ่มเกิดขึ้นแล้ว จนมาวันหนึ่งอาตมาก็ค้น
พบวิธีคิดว่า อาตมาจะเอาความรู้เท่าที่อาตมา
รับได้ เก็บมาได้จากพระนิพนธ์ ซึ่งสิ่งที่
อาตมารับมาได้นั้นอาจจะไม่ใช่ห้วงกะทิอาจ
เป็นเพียงแค่หางกะทิ แต่อยากถ่ายทอด
ความรู้สิ่งที่อาตมาได้รับเชื่อมโยงกับเยาวชน
ที่อ่อนด้อยศาสนา ที่ยังรู้น้อยได้เดินเข้าไป
ใกล้พระนิพนธ์ของพระองค์ท่านมากขึ้น
และง่ายขึ้น

“นับเป็นความแปลกของวงการ

“นับเป็นความแปลกของวงการหนังสือบ้านเราและของโลก เพราะไม่มีธรรมเนียมถ่ายภาพอย่างนี้เกิดขึ้นมาก่อน หนังสือนิยายภาพ เรื่อง จิตตกรรมเล่าเรื่อง จิตตนคร ถือเป็นเล่มแรกของโลก โดยจะเป็นการเล่าเรื่องที่ยึดเอาธรรมรสของพระองค์ท่าน วิธีคิดของพระองค์ท่านไว้ทั้งหมด ถ้าเปรียบเทียบก็คือ พระองค์ท่านเป็นนักปรุงอาหาร โดยพระองค์ท่านปรุงอาหารเสร็จแล้ว 1 หม้อใหญ่มาก เมื่อชิมแล้ว อร่อยมาก อร่อยจริง ๆ ส่วนอาตมาทำหน้าที่เพียงแค่เอาอาหารของพระองค์ท่านมาจัดการใหม่โดยโรยผักชี ใส่พริกเล็กน้อยเพื่อให้เห็นแล้วน่ากิน เมื่ออาหารรูปร่างเข้ายวน ใครก็แล้วแต่มาลองชิมสักคำ เขาก็จะได้ธรรมรสเต็มเหมือนกับในหม้อที่พระองค์ท่านปรุงไว้ ซึ่งถ้าใครอยากกินมากกว่านี้ก็เชิญได้ที่หม้อใหญ่”

ความตั้งใจต่อไป พระธีรโพธิ กล่าวว่ามีแนวคิดที่จะทำเป็นภาพยนตร์ตัวอย่าง ความยาวประมาณ 5 นาที เพื่อนำไปฉายในเทศกาลภาพยนตร์ที่เมืองกานส์ ซึ่งสิ่งที่ต้องการจะนำเสนอ คือ นี่คือนิเวศของสังฆราชาของไทย โดยต้องการให้พระนิพนธ์จิตตนครเป็นที่รู้จักของชาวโลกที่ไม่ใช่ชาวพุทธเพียงอย่างเดียว.

ทิมวไรตี้